

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ**ΑΠΟΦΑΣΗ
22/2025**

Η Ολομέλεια του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ύστερα από πρόσκληση της Προέδρου, συνήλθε σε συνεδρίαση στον συνήθη γι' αυτό τόπο την 25.1.2024 και ώρα 11:00, προκειμένου να συζητήσει επί της κατωτέρω υποθέσεως. Συγκροτήθηκε από τους: Ευτέρπη Κουτζαμάνη-Δρίλια, πρόεδρο, Ιωάννη Πολίτη, αντιπρόεδρο, και τα μέλη: Σωκράτη Τσιχλιά (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Δημήτριο Σταυρόπουλο, Ευτύχιο Παλλήκαρη, Πέτρο Τριανταφυλλίδη και Γεώργιο Βλαβιανό. Απόντα τα μέλη Σπυρίδωνας Χρυσοφώτης και Ιωάννης Μιχελάκης, οι οποίοι είχαν κληθεί νομίμως. Χρέη γραμματέως εκτέλεσε η Αναστασία Μαραζίδου, διοικητική υπάλληλος του ΕΣΡ.

Αντικείμενο της συζήτησης ήταν η ενδεχόμενη παραβίαση από τον τηλεοπτικό σταθμό με τον διακριτικό τίτλο «ALPHA», ιδιοκτησίας της εταιρείας με την επωνυμία «ALPHA ΔΟΥΡΥΦΟΡΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ Α.Ε.», της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας αναφορικά με διατάξεις περί: α) προστασίας του τεκμηρίου αθωότητας κατηγορουμένου (αξία του ανθρώπου - προσωπικότητα), β) μετάδοσης εικόνων που έχουν ληφθεί χωρίς προειδοποίηση με χρήση κάμερας για την καταγραφή συνεντεύξεως προσώπου και γ) μετάδοσης εικόνας συγγενών του κατηγορουμένου στη διάρκεια της εκπομπής με τον τίτλο «Super Κατερίνα», που μεταδόθηκε από τον εν λόγω σταθμό στις 12.9.2022. Η υπόθεση εξετάζεται κατόπιν των με αριθμό πρωτοκόλλου 5268/13.9.2022, 5270/13.9.2022 και 5282/14.9.2022 καταγγελιών πολιτών.

Για τον έλεγχο σχηματίστηκε ο φάκελος με αριθμό 233/10.10.2022, ο οποίος ανατέθηκε στη διοικητική υπάλληλο Ειρήνη Κεραμήτσου και στην ειδική επιστήμονα-νομικό Ρέα Λαμπροπούλου. Η Διοικητική Υπάλληλος υπέβαλε στο ΕΣΡ την με αριθμό πρωτοκόλλου 921/ΕΣ/11.10.2022 έκθεση καταγραφής των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης. Στην συνέχεια, η Ειδική Επιστήμων υπέβαλε στο ΕΣΡ την με αριθμό πρωτοκόλλου 838/ΕΣ/17.10.2023 νομική της εισήγηση.

Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης, για λογαριασμό της λειτουργούσης τον ως άνω τηλεοπτικό σταθμό εταιρείας, παρέστη η πληρεξούσια δικηγόρος της Άννα Σούρπη. Ερωτηθείσα από την Πρόεδρο, η Δικηγόρος δήλωσε ότι γνωρίζει το περιεχόμενο του φακέλου, έλαβε δε τον λόγο και ανέπτυξε τους ισχυρισμούς της. Ζήτησε στη συνέχεια -και η Ολομέλεια δέχτηκε- να της παρασχεθεί προθεσμία για την κατάθεση εγγράφου υπομνήματος μέχρι και την 23.2.2024, ώρα 14.00, και η συζήτηση κηρύχθηκε περαιωμένη. Ο σταθμός κατέθεσε στη Γραμματεία του ΕΣΡ το με αριθμό πρωτοκόλλου 1014/23.2.2024 υπόμνημα.

Την 11.2.2025 και ώρα 11.00 η Ολομέλεια συνήλθε σε διάσκεψη επί της υποθέσεως, ύστερα από πρόσκληση της Προέδρου. Συγκροτήθηκε από τους: Ευτέρπη Κουτζαμάνη-Δρίλια, πρόεδρο, Ιωάννη Πολίτη, αντιπρόεδρο, και τα μέλη: Σωκράτη Τσιχλιά (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Δημήτριο Σταυρόπουλο (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Ευτύχιο Παλλήκαρη (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Πέτρο Τριανταφυλλίδη, Γεώργιο Βλαβιανό (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr») και Ιωάννη Μιχελάκη. Απόν το μέλος Σπυρίδωνας Χρυσοφώτης, ο οποίος είχε κληθεί νομίμως. Χρέη γραμματέως εκτέλεσε η Αναστασία Μαραζίδου, διοικητική υπάλληλος του ΕΣΡ.

Η Πρόεδρος ενημέρωσε αναλυτικά για την υπόθεση το απόν κατά την ακρόαση της 25.1.2024 μέλος Ιωάννη Μιχελάκη αναγιγνώσκοντας τις με αριθμό πρωτοκόλλου 5268/13.9.2022, 5270/13.9.2022 και 5282/14.9.2022 καταγγελίες πολιτών, την με αριθμό πρωτοκόλλου 921/ΕΣ/11.10.2022 έκθεση καταγραφής των πραγματικών περιστατικών της διοικητικής υπαλλήλου Ειρήνης Κεραμήτσου, την με αριθμό πρωτοκόλλου 838/ΕΣ/17.10.2023 έγγραφη νομική εισήγηση που συνέταξε η ειδική επιστήμων-νομικός Ρέα Λαμπροπούλου, το με αριθμό πρωτοκόλλου 1014/23.2.2024 υποβληθέν υπόμνημα της εγκαλουμένης εταιρείας, το πρακτικό της συζήτησης στην Ολομέλεια και το σύνολο των λοιπών εγγράφων του φακέλου. Το μέλος Ιωάννης Μιχελάκης δήλωσε ότι ενημερώθηκε πλήρως ως προς τα ουσιώδη σημεία της συζητήσεως, κατά την οποία έλαβε χώρα η ακρόαση της εγκαλουμένης εταιρείας και η δήλωσή του αυτή καταχωρίσθηκε στα πρακτικά. Παρέστη επίσης και η ανωτέρω εισηγήτρια, η οποία ανέπτυξε το ζήτημα προφορικά και στη συνέχεια αποχώρησε. Η

Ολομέλεια, αφού παρακολούθησε τη ροή προγράμματος της επίμαχης εκπομπής και μελέτησε το σύνολο των στοιχείων του φακέλου:

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ ΩΣ ΕΞΗΣ:

I. Νομικό Μέρος:

1. Το ΕΣΡ είναι η αρμόδια κατά το Σύνταγμα Ανεξάρτητη Αρχή (άρθρο 15 παρ. 2) για την άσκηση του άμεσου ελέγχου του κράτους επί της ραδιοφωνίας και της τηλεοράσεως και την επιβολή των προβλεπόμενων διοικητικών κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβάσεων. «Ο άμεσος έλεγχος του κράτους... έχει ως σκοπό... την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και νεότητας».
2. Το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος καθιερώνει ως πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας τον σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου.
3. Κατά το άρθρο 106 παρ. 2 του Συντάγματος: «Η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας».
4. Κατά το άρθρο 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης(που έχει νομική ισχύ επί τη βάση της Συνθήκης της Λισαβόνας, άρ. 6 της ΣΕΕ): «Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη. Πρέπει να είναι σεβαστή και να προστατεύεται». Το άρθρο 48 παρ. 1 του Χάρτη ορίζει: «Κάθε κατηγορούμενος τεκμαίρεται ότι είναι αθώος μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με το νόμο».
5. Το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (Ν. 2462/1997), στον πρόλογό του αναφέρεται στην «αναγνώριση της εγγενούς αξιοπρέπειας και των ίσων και αναφαίρετων δικαιωμάτων όλων των μελών της ανθρώπινης κοινωνίας». Κατά το άρθρο 14 παρ. 2 του ίδιου νόμου: «Κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο εωσότου η ενοχή του αποδειχθεί σύμφωνα με το νόμο».
6. Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ (Ν.Δ. 53/1974) -όπως έχει μεταγλωττισθεί στη δημοτική επί τη βάση του Π.Δ. 76/2022-: «Κάθε πρόσωπο που

κατηγορείται για αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο έως τη νόμιμη απόδειξη της ενοχής του».

7. Ο Ν. 2328/1995 στο άρθρο 3 παρ. 1 περ. β' ορίζει: «Οι κάθε είδους εκπομπές (συμπεριλαμβανομένων και των διαφημίσεων) που μεταδίδουν οι ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί πρέπει να σέβονται την προσωπικότητα, την τιμή, την υπόληψη, τον ιδιωτικό και οικογενειακό βίο, την επαγγελματική, κοινωνική...ή άλλη συναφή δραστηριότητα κάθε προσώπου η εικόνα του οποίου εμφανίζεται στην οθόνη ή το όνομα του οποίου ή στοιχεία επαρκή για τον προσδιορισμό του οποίου μεταδίδονται».

8. Το άρθρο 1 παρ. 8 του Ν. 3592/2007 ορίζει: «Η παροχή ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών και η εκπομπή ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων εξυπηρετούν την κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και τηλεόρασης, την πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας και ιδίως το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 15 του Συντάγματος».

9. Κατά το άρθρο 3 παρ. 1 του Ν. 4173/2013 (όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 4324/29.4.2015 που επανιδρύει την ΕΡΤ και ισχύει και για την ιδιωτική τηλεόραση κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 § 1α του Ν. 2328/1995)¹: «Οι ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές της ΕΡΤ Α.Ε. καθώς και το περιεχόμενο των διαδικτυακών ιστοτόπων της, εμπνέονται από τα ιδανικά της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της αξίας του ανθρώπου, της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου, της εθνικής ανεξαρτησίας, της ειρήνης και της συνεργασίας των λαών». Κατά το άρθρο 3 παρ. 2 εδ. α' του ίδιου νόμου: «Οι ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές της ΕΡΤ Α.Ε. καθώς και το περιεχόμενο των διαδικτυακών ιστοτόπων της διέπονται, από το σεβασμό στην ιδιωτικότητα του ατόμου και την αρχή του τεκμηρίου της αθωότητας των πολιτών».

10. Σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 2 εδ. α' και β' του Π.Δ. 77/2003²: «Τα πρόσωπα που συμμετέχουν ή αναφέρονται στις εκπομπές πρέπει να απολαμβάνουν δίκαιης, ορθής και αξιοπρεπούς συμπεριφοράς. Ειδικότερα, δεν επιτρέπεται η προσβολή της

¹ Το άρθρο 3 παρ. 1α του Ν. 2328/1995 ορίζει ότι οι εκπομπές όλων των τηλεοπτικών σταθμών διέπονται από τις αρχές και τους κανόνες εκπομπών και διαφημίσεων που ισχύουν για τις εκπομπές της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης Α.Ε. στο πλαίσιο του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος και της Οδηγίας 89/552/Ε.Ο.Κ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 3.10.1989 όπως αυτή έχει μεταφερθεί στην ελληνική έννομη τάξη.

² Παρόλο που η εκπομπή «Super Κατερίνα» φέρει περιεχόμενο κυρίως μη ενημερωτικό (μεγάλο μέρος της ασχολείται με πρόσωπα του θεάματος και της showbiz, συνταγή μαγειρικής, ζώδια, απαντήσεις σε ερωτήματα αισθηματικής φύσεως), τα συγκεκριμένα σημεία αυτής (που αφορούν το καταγγελλόμενο θέμα) έφεραν ενημερωτικό χαρακτήρα με αποτέλεσμα να μπορεί να εφαρμοστεί το Π.Δ. 77/2003 που αφορά ειδησεογραφικές και δημοσιογραφικές εκπομπές.

προσωπικότητας, της τιμής και της αξιοπρέπειάς τους». Κατά το άρθρο 11 παρ. 1 του Π.Δ. 77/2003: «Η αρχή ότι ο κατηγορούμενος τεκμαίρεται αθώος μέχρι την αμετάκλητη καταδίκη του γίνεται σεβαστή και συνεπώς δεν προεξοφλείται το αποτέλεσμα της δίκης ούτε οι κατηγορούμενοι αναφέρονται, άμεσα ή έμμεσα, ως ένοχοι. Ο φερόμενος ως δράστης δεν πρέπει να αναφέρεται με απαξιωτικούς για το πρόσωπό του χαρακτηρισμούς, ούτε να γίνεται αναφορά σε αυτόν με μοναδικό προσδιορισμό την εθνική του καταγωγή ή το θρήσκευμά του». Στην παρ. 2 του άρθρου 11 του Π.Δ. 77/2003 ορίζεται: «Δεν χρησιμοποιείται εικόνα ούτε αναφέρεται όνομα ούτε γίνεται με άλλο τρόπο σαφής η ταυτότητα συγγενών κατηγορουμένου ή καταδικασθέντος σε αξιόποινες πράξεις, εκτός αν η αναφορά είναι απολύτως αναγκαία για την έκθεση των γεγονότων». Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 3 του Π.Δ. 77/2003: «Δεν επιτρέπεται η μετάδοση εικόνων οι οποίες έχουν ληφθεί χωρίς προειδοποίηση, με χρήση κάμερας ή μαγνητοφώνου για την καταγραφή, απεικόνιση ή δημοσιοποίηση μαρτυρίας ή συνεντεύξεως ή των κινήσεων οποιουδήποτε προσώπου».

10. Στο σημείο 4 της Οδηγίας 1/2003 του Ε.Σ.Ρ. ορίζεται ότι στόχος όλων των ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης πρέπει να είναι ο σεβασμός του τεκμηρίου αθωότητας καθώς και ο σεβασμός της μνήμης των θυμάτων και του πόνου των συγγενών τους.

11. Τέλος, κατά τα στοιχεία β' και ε' της παραγ. 1 του άρθρου 4 του Ν. 2863/2000, το Ε.Σ.Ρ ελέγχει την τήρηση των όρων και προϋποθέσεων καθώς και των εν γένει κανόνων και αρχών που προβλέπονται στην εκάστοτε ισχύουσα ραδιοτηλεοπτική νομοθεσία και επιβάλλει, σε περίπτωση παραβάσεων, τις από το άρθρο 4 του Ν. 2328/1995 προβλεπόμενες διοικητικές κυρώσεις.

Από το συνδυασμό των ως άνω διατάξεων συνάγονται τα ακόλουθα:

α) Η αρχή της αξίας του ανθρώπου καθίσταται, μέσω της αναγνώρισης της ως συνταγματικής αρχής και της δικαιοκρατικής της νοηματοδότησης, κανονιστική πηγή των δικαιωμάτων και ελευθεριών, υπό την έννοια ότι κάθε συνταγματικό δικαίωμα θεωρείται ότι αποτελεί ιδιαίτερη έκφανση και εκδήλωση της αξίας του ανθρώπου³. Η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος δεν θεσπίζει ατομικό δικαίωμα ούτε αποτελεί απλή διακήρυξη, αλλά κανόνα δικαίου συνταγματικού επιπέδου. Η διάταξη

³ Β. Τσεβρένης «Ανθρώπινη αξιοπρέπεια», 2012, σελ. 40-41, Sakkoulas-online.gr

αυτή αποτελεί θεμελιώδη συνταγματικό κανόνα αντικειμενικού χαρακτήρα και άμεσης ισχύος(Α.Π. 40/1998)⁴. Η κατοχύρωση της αξίας του ανθρώπου είναι απαραβίαστη, δεν υπόκειται σε κανένα περιορισμό και σε καμία επιφύλαξη νόμου καθώς η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 δεν υπόκειται σε αναθεώρηση ούτε ανήκει σε εκείνες των οποίων η ισχύς μπορεί να ανασταλεί κατά το άρθρο 48 παρ. 1. Η αξία του ανθρώπου αποτελεί το άκρο όριο οποιουδήποτε περιορισμού ατομικού δικαιώματος που επιτρέπει εκάστοτε το Σύνταγμα είτε αυτός αναφέρεται στο περιεχόμενο είτε στους φορείς του δικαιώματος⁵. Η έννοια της αξίας του ανθρώπου περιλαμβάνει την ενυπάρχουσα στον κάθε άνθρωπο ουσία, αυτή που φέρει ως έλλογο ον με φυσική, ηθική και νομική υπόσταση (πρβλ. ΣτΕ 4782/2012, 714/2013, 3311/2013, 4157/2014, 4992/2014⁶, 1227/2020).

Η έννοια της προσωπικότητας, που ορίζεται ως ενότητα σωματικών, ηθικοψυχικών και πνευματικών στοιχείων, είναι έννοια δυναμική αφού διαμορφώνεται μέσω της ενεργούς συμμετοχής του ατόμου στην κοινωνία βίου, δράσεων, αξιών και ιδεών με τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας. Έκφανση του δικαιώματος της προσωπικότητας αποτελούν η τιμή και υπόληψη κάθε ανθρώπου η οποία αντικατοπτρίζεται στην εκτίμηση και αξία που αποδίδεται σε αυτόν από τους συνανθρώπους του (βλ. ΑΠ 40/1998, ΑΠ 788/2000, ΠΠΡ Θ 7036/2002, ΑΠ 576/2006, ΑΠ 1095/2008, ΑΠ 311/2009, ΑΠ 967/2011, ΑΠ 899/2011, ΑΠ 271/2012, ΣτΕ 285/2012, ΣτΕ 2014/2012, ΣτΕ 334/2013, ΣτΕ 2387/2013, ΑΠ 471/2013, ΑΠ 571/2014, ΣτΕ 1244/2015, ΣτΕ 3926/2015, ΣτΕ 1173/2017, ΣτΕ 334/2017, ΣτΕ 1089/2018). Μέσω της γενικής ρήτρας του άρθρου 57 ΑΚ για την προστασία της προσωπικότητας, η συνταγματική αρχή του σεβασμού στην αξία του ανθρώπου τριτενεργεί στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου. Έτσι, κάθε πρόσωπο δικαιούται να απολαμβάνει τόσο από τους φορείς της κρατικής εξουσίας, όσο και από οποιονδήποτε τρίτο τη μεταχείριση που αρμόζει σε έλλογο και συνειδητό ον⁷. *«Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν δεσμεύουν μόνο την κρατική εξουσία, δεσμεύουν και κάθε ιδιωτική, οικονομική ή κοινωνική εξουσία η*

⁴ Γ. Κασιμάτης «Η απόφαση 40/1998 της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου. Οι βάσεις εφαρμογής της αρχής σεβασμού και προστασίας της αξίας του ανθρώπου και της εγγύησης της ιδιοκτησίας», Νομικό Βήμα, τεύχος 5, τόμος 47, Μάιος 1999

⁵ Π. Δαγτόγλου «Συνταγματικό Δίκαιο-Ατομικά δικαιώματα», 4^η έκδοση, 2012, σελ. 1123, βλ. σχετικά Τ. Ηλιοπούλου-Στράγγα «Γενική θεωρία θεμελιωδών δικαιωμάτων», 2018, σελ. 195-199, Sakoulas-online.gr

⁶ Η ΣτΕ 4992/2014 ορίζει ότι η κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος προστασία της αξίας του ανθρώπου, ως θεμελιώδης κανόνας της συνταγματικής τάξεως, δεν εξαρτάται από την εναντίωση αυτού που υπέστη τη σχετική προσβολή, αλλά έχει επιτακτικό χαρακτήρα κατά την άσκηση του συνταγματικώς προβλεπόμενου ελέγχου από το ΕΣΡ.

⁷ Α. Μανιτάκης «Το υποκείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων», Α. Σάκκουλας, 1981, σημείωμα Χ. Τσίγκου για απόφ. ΣτΕ 2838/2014, ΔιΜΕΕ, 1/2015

οποία απειλεί, δυνάμει, την ελευθερία του ανθρώπου σε πολλές εκφάνσεις της».⁸ Τα ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα οφείλουν να τηρούν την αρχή της αξίας του ανθρώπου και να αντιμετωπίζουν ισότιμα όλους τους πολίτες.

β) Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, στο μέτρο που δραστηριοποιούνται στο χώρο της κρατικής ποινικής δικαιοδοσίας, οφείλουν να σέβονται το τεκμήριο της αθωότητας ως νομοθετικό όριο που τα δεσμεύει. Ιδίως η ένταση της υπόνοιας αλλά και η ίδια η ομολογία ή και η καταδίκη προτού καταστεί αμετάκλητη αφήνουν το τεκμήριο της αθωότητας αλώβητο και δεν απαλλάσσουν από την υποχρέωση σεβασμού του.⁹ Η εμφάνιση ενός κατηγορουμένου που δεν έχει καταδικασθεί αμετάκλητα ως ενόχου σε καμία περίπτωση δεν είναι επιτρεπτή. *«Τα ΜΜΕ διεκδικούν και δυστυχώς αποκτούν de facto ρόλο χειριστή των ποινικών υποθέσεων. Τα ΜΜΕ έχουν εισβάλει στην ποινική διαδικασία και προβάλλουν την αξίωση να επηρεάζουν τον τρόπο διεξαγωγής και την έκβαση της»*¹⁰. *«Η προκαταδίκη μέσω των ΜΜΕ βλάπτει, εκτός από τον κατηγορούμενο, την κοινή γνώμη και την παροχή έννομης προστασίας ως θεσμό...Οι κανόνες δεν προστατεύουν μόνο τα δικαιώματα προσωπικότητας των θιγόμενων αλλά και την ίδια την ανεξαρτησία και αμεροληψία της δικαιοσύνης»*.¹¹ Με αποφάσεις τους το Συμβούλιο της Επικρατείας και ο Άρειος Πάγος φαίνεται να θεωρούν το τεκμήριο αθωότητας ως ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος στην προστασία της προσωπικότητας (ΣτΕ 1386/2004, ΣτΕ 253/2005, ΣτΕ 1380/2005, ΣτΕ 3336/2007¹², ΑΠ 1394/2012, ΣτΕ 1617/2012, ΣτΕ 4426/2013, ΣτΕ 993/2013, ΣτΕ 3586/2014, ΣτΕ 891/2015, ΣτΕ 4157/2015, ΣτΕ 2765/2020, ΣτΕ 1501/2023).

Αποφάσεις του ΕΔΔΑ σχετικά με το τεκμήριο αθωότητας είναι ενδεικτικά: απόφαση Urfi Cetinkaya κατά Τουρκίας της 23.7.2013(αρ. προσφ. 19866/04), απόφαση Neagoe κατά Ρουμανίας της 21.7.2015(αρ. προσφ. 23319/08), απόφαση Καπετάνιος κατά Ελλάδας της 30.4.2015(αρ. προσφ. 3453/12), απόφαση Κώνστας κατά Ελλάδος της 24.5.2011(αρ. προσφ. 53466/07), απόφαση Grubnyk κατά Ουκρανίας της 17.9.2020-αρ. προσφ. 58444/15 κ.ά.

⁸ Γ. Παπαδημητρίου «Τα ανθρώπινα δικαιώματα στην εποχή μας», Συνταγματικές Μελέτες, τ. 4, 2010, σελ. 13-23, Sakkoulas-online.gr

⁹ Διονύσης Πρωτόπαπας : «Το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου στην ποινική δίκη», εκδ. Α. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006, σελ. 197 επόμ.

¹⁰ Ηλίας Αναγνωστόπουλος : «Η ποινική προστασία της προσωπικότητας έναντι των μέσων μαζικής επικοινωνίας», Νομικό Βήμα, τόμ. 57, Ιανουάριος 2009, σελ. 39 επόμ.

¹¹ Λ. Μήτρου: «Η δημοσιότητα της κύρωσης ή η κύρωση της δημοσιότητας», 2012, σελ. 150-156, Sakkoulas-online.gr

¹² Στο σημείο 8 της ΣτΕ 3336/2007 σημειώνεται ότι δεν είναι απαραίτητη για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης του κανόνα δεοντολογίας που απαγορεύει την παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας ο ευθύς χαρακτηρισμός του δράστη ως ενόχου αλλά αρκούν και αξιολογικές κρίσεις...

γ) Η δυνατότητα ενημέρωσης για ποινικές διαδικασίες μπορεί να αποτελεί έκφραση της ελευθερίας της πληροφόρησης και της εκπλήρωσης του διαμεσολαβητικού ρόλου των ΜΜΕ, θα πρέπει όμως να γίνεται προσπάθεια από τη μεριά τους αυτή η ελευθερία να εκπληρωθεί χωρίς να προσδιορίζεται η ταυτότητα προσώπων που εμπλέκονται.¹³ Η προσέγγιση αυτή είναι σύμφωνη με την αρχή της προστασίας της αξίας του ανθρώπου και των δικαιωμάτων του ως προσώπου καθώς η δημοσιοποίηση των στοιχείων εμπλεκόμενων προσώπων προκαλεί μια πληθώρα βλαβών στα πρόσωπα αυτά που έχουν βαρύνουσα σημασία στις σταθμίσεις και αξιολογήσεις που γίνονται στο πλαίσιο ενός κράτους δικαίου. Η διαπόμπευση που μπορεί να προκύψει μέσω της δημοσιοποίησης στοιχείων της ταυτότητας ενός φερομένου ως δράστη ή ενός υπόπτου (ακόμα και μέσω της παρουσίασης εικόνας συγγενών του ή δια του προσδιορισμού της ταυτότητας τους) μπορεί να οδηγήσει σε μια «καταδίκη» στο επίπεδο της δημόσιας σφαίρας, η αποσπασματικότητα δε των προβαλλομένων στοιχείων μπορεί να οδηγήσει την κοινή γνώμη στο σχηματισμό μιας μονομερούς και ανολοκλήρωτης εικόνας για την προσωπικότητα του. *«Ο αναφερόμενος ως παραβάτης εξοντώνεται συχνά ήδη κοινωνικά, ανεξάρτητα από τη μεταγενέστερη εξέλιξη της υπόθεσης ή της απόφασης του δικαστηρίου, ενώ η κοινωνική υποψία παραμένει»*.¹⁴

Σχετικά με τον προσδιορισμό της ταυτότητας προσώπων, η απόφαση ΣτΕ 2045/2018 σκέψη 7 ορίζει ότι *«...κατά τη διάρκεια της εν λόγω εκπομπής, πέραν των φωτογραφιών του ως άνω καταγγέλλοντος που προβλήθηκαν με ειδική τεχνική επεξεργασία για την κάλυψη του προσώπου του, καθώς και μιας φωτογραφίας, που προβλήθηκε για χρονικό διάστημα δύο δευτερολέπτων και στην οποία φαινόταν μέρος του προσώπου του, χωρίς, όμως, να είναι εύκολα αναγνωρίσιμος, αναφέρθηκε το όνομά του και το αρχικό γράμμα του επωνύμου του, η ηλικία του, το επάγγελμά του, ο τόπος διαμονής του (.....) και το επάγγελμα της μητέρας του.... Τα ανωτέρω στοιχεία καθιστούσαν προσδιορίσιμη την ταυτότητα του καταγγέλλοντος, έστω και μόνο στο πλαίσιο του οικογενειακού και φιλικού του περιβάλλοντος ή στην τοπική κοινωνία της περιοχής διαμονής του (πρβλ. ΣτΕ 3635/2015, 3336/2007, καθώς και ΣτΕ 3424/2014). Συνεπώς, η σχετική κρίση της προσβαλλομένης αποφάσεως παρίσταται νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη, απορριπτομένων των περί του αντιθέτου προβαλλομένων από τους αιτούντες»*. Σχετικές με τον προσδιορισμό ταυτότητας

¹³ Σχετική απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα με αρ. 67/2002

¹⁴ Λ. Μήτρου: *op. cit.*, Sakkoulas-online.gr

προσώπου είναι και οι αποφάσεις ΣτΕ 626/2016 σκέψη 10, 3635/2015 σκέψη 7, 3336/2007 σκέψη 8.

II. Πραγματικό μέρος

Από τα έγγραφα του φακέλου, την παρακολούθηση της επίμαχης ροής προγράμματος και τους ισχυρισμούς της εγκαλουμένης (προβληθέντες προφορικά και εγγράφως) προέκυψαν τα εξής:

Η εκπομπή «Super Κατερίνα» της 12.9.2022 μεταδόθηκε από τον τηλεοπτικό σταθμό Alpha περί ώρα 10.00', διήρκεσε 3 ώρες και έφερε σήμανση 2^{ης} κατηγορίας (κατάλληλο για άνω των 8 ετών). Την εκπομπή παρουσιάζει η Κατερίνα Καινούργιου η οποία επικουρείται από ομάδα συνεργατών. Σχολιάζει ο Ανδρέας Μικρούτσικος. Αναγράφεται ότι η εκπομπή περιέχει τοποθέτηση προϊόντων.

Κατά την έναρξη της εκπομπής, η παρουσιάστρια αναφέρει: *«Για πρώτη φορά η μητέρα του A1¹⁵ σπάει τη σιωπή της... Πώς αντιδρά και τι ακριβώς συμβαίνει... Τη βλέπετε εδώ, είναι η κυρία που βλέπετε εδώ, μιλάει με τη Φαίη Φώτου...»*. Προβάλλεται εικόνα γυναίκας που κινείται σε εξωτερικό χώρο την οποία πλησιάζει ρεπόρτερ. Συνεργάτες της εκπομπής σχολιάζουν τη στάση της γυναίκας, παρατηρούν πως είναι απεριποίητη και ταλαιπωρημένη, περιμένουν όμως να ακούσουν με ενδιαφέρον τα όσα θα πει.

Στις 10.28' η παρουσιάστρια αναφέρει πάλι πως η μητέρα του A1 σπάει τη σιωπή της, αλλά αυτά που λέει θα μπερδέψουν λίγο το κοινό. Συνεργάτες επισημαίνουν πως πρώτη φορά η γυναίκα αυτή στέκεται μπροστά στις κάμερες, μέχρι τώρα υπήρχαν μακρινά πλάνα της από την κηδεία του θύματος και τα μνημόσυνα, πως είναι μία γυναίκα που κουβαλά το δικό της σταυρό, πως δεν κυκλοφορεί πολύ καθώς τις περισσότερες μέρες του μήνα τις περνά στην Αλόννησο.

Στις 10.38' συνεργάτες της εκπομπής αναφέρουν πως η ρεπόρτερ Φαίη Φώτου εντόπισε την κυρία Γ1 *«...είναι απλό να καταλάβουμε ότι αυτή είναι η μητέρα του δολοφόνου της B1, αρνήθηκε στη μέση του δρόμου ότι πρόκειται για εκείνην...»*. Σε λεζάντα αναγράφεται «Μητέρα A1 - “Απαρνήθηκε” την ταυτότητα της ως μητέρα του δολοφόνου της B1».

¹⁵ Ο A1 κατηγορήθηκε και καταδικάστηκε πρωτοδίκως για τη δολοφονία της συζύγου του B1 στην περιοχή των Γλυκών Νερών Αττικής. Η ποινή επιβεβαιώθηκε και από Μικτό Ορκωτό Εφετείο Αθηνών τον Σεπτέμβριο του 2023.

Προβάλλεται ρεπορτάζ όπου μία κοπέλα-ρεπόρτερ πλησιάζει μεσήλικη κυρία της οποίας η εικόνα προβάλλεται ευκρινώς στην οθόνη. Η ρεπόρτερ, χωρίς να διευκρινίσει πως είναι δημοσιογράφος και χωρίς να ρωτήσει την κυρία αν επιθυμεί να συνομιλήσει μαζί της, θέτει το ερώτημα *«Επιστρέψατε από την Αλόννησο. Πώς νιώθετε;»*. Η κυρία, φανερά ενοχλημένη, απαντά πως δεν καταλαβαίνει και πως κάνει λάθος η ρεπόρτερ ότι πρόκειται για την κυρία Γ1. Αποχωρώντας η κυρία, η ρεπόρτερ την ακολουθεί θέτοντας ερωτήματα. Η κυρία της απαντά πως μιλά με λάθος άνθρωπο. Το ρεπορτάζ σταματά.

Στο στούντιο, η παρουσιάστρια συνομιλεί τηλεφωνικά με τον δικηγόρο του Α1 κ. Δ1 ο οποίος παραδέχεται πως η κυρία είναι πράγματι η μητέρα του Α1, γεγονός που επιβεβαιώνουν και συνεργάτες της εκπομπής. Ο δικηγόρος αναφέρει πως η κυρία είναι μια ταλαιπωρημένη μητέρα, πως ο άνθρωπος (εννοεί τον κατηγορούμενο) αναμένει την εκδίκαση στο Εφετείο, πως σημασία έχει η προστασία του παιδιού (ανηλίκου τέκνου του θύματος ονόματι Ε1). Σε ερώτηση συνεργάτη αν έχει επικοινωνία με τους γονείς του δολοφόνου, ο δικηγόρος απαντά καταφατικά. Ο Α. Μικρούτσικος ρωτά αν η κυρία είναι λίγο αμετανόητη ή είναι βαθιά συντετριμμένη. Ο δικηγόρος απαντά ότι είναι συντετριμμένη αλλά φέρει και την ιδιότητα της μάνας. Η παρουσιάστρια θεωρεί πως η θέση της μητέρας είναι τραγική *«να ξέρει ότι τόσα χρόνια μεγάλωνε ένα δολοφόνο»*. Ο κ. Δ1 θεωρεί πως ο χαρακτήρας που έχει δείξει η μητέρα και η βοήθεια που προσφέρει είναι παραδειγματική. Συνεργάτης τονίζει *«είστε ο δικηγόρος του δολοφόνου...»*, ενώ άλλος συνεργάτης ρωτά πως βιοπορίζεται η μητέρα του Α1 παίρνοντας την απάντηση ότι είναι καθηγήτρια. Ο Α. Μικρούτσικος σχολιάζει ότι η μητέρα αρνήθηκε την ταυτότητα της. Συνεργάτες επισημαίνουν ότι πρόκειται για τραγική μάνα, τραγική φιγούρα που βρίσκεται σε τραγική ψυχολογική θέση. Το θέμα διαρκεί ως τις 10.48'.

Περαιτέρω, από την παρακολούθηση και καταγραφή των πραγματικών περιστατικών της εκπομπής, τις θέσεις της επιστήμης και νομολογίας προκύπτουν τα ακόλουθα:

Στη διάρκεια της εκπομπής «Super Κατερίνα» της 12.9.2022 μεταδόθηκε ρεπορτάζ σχετικά με την μητέρα κατηγορουμένου για εγκληματικές πράξεις. Κατά το διάστημα μετάδοσης της υπό έλεγχο εκπομπής, ο Α1 είχε καταδικαστεί πρωτοδίκως για εγκληματικές πράξεις που φέρεται να είχε διαπράξει το έτος 2021 και η υπόθεση του εκκρεμούσε σε δεύτερο βαθμό (Μικτό Ορκωτό Εφετείο Αθηνών). Επομένως έφερε

την ιδιότητα του κατηγορουμένου καθώς η ιδιότητα αυτή ισχύει έως την αμετάκλητη καταδίκη ή αθώωση του κατηγορουμένου. Στην εκπομπή η παρουσιάστρια και οι συνεργάτες αποκαλούν τον συγκεκριμένο κατηγορούμενο «δολοφόνο», τη μητέρα του «μητέρα του δολοφόνου», τον δικηγόρο του «δικηγόρο του δολοφόνου». Το αυτό ισχύει και στις αναγραφόμενες στην οθόνη λεζάντες. Ο ανωτέρω τρόπος παρουσίασης με τον οποίο γίνεται ευθεία επίκληση της ενοχής του κατηγορουμένου με τρόπο απαξιωτικό θίγει σοβαρά το τεκμήριο αθωότητας του και τον εκθέτει ενώπιον του τηλεοπτικού κοινού.

Στη διάρκεια της ίδιας ως άνω εκπομπής επιδιώκεται προσέγγιση και συνομιλία με κυρία που, σύμφωνα με τον δικηγόρο και τους συντελεστές της εκπομπής, είναι η μητέρα του κατηγορουμένου Α1 . Η εικόνα της κυρίας προβάλλεται στην εκπομπή ευδιάκριτα, ακούγεται το όνομα της (Γ1) και η ιδιότητα της.

Διαπιστώνεται ότι η προσέγγιση με την κυρία και η μετάδοση της εικόνας της έχει γίνει αιφνιδιαστικά, χωρίς προειδοποίηση εκ μέρους της ρεπόρτερ και χωρίς γνωστοποίηση της δημοσιογραφικής της ιδιότητας¹⁶, με χρήση κάμερας με σκοπό την καταγραφή και δημοσιοποίηση συνεντεύξεως προσώπου το οποίο δείχνει φανερά ότι δεν συναινεί στην εν λόγω διαδικασία η οποία θίγει την ιδιωτική του ζωή.

Εξάλλου διευκρινίζεται πλήρως στην εκπομπή ότι η συγκεκριμένη κυρία είναι άμεση συγγενής κατηγορουμένου για την οποία δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται η εικόνα, ούτε να αναφέρεται το όνομα της, εκτός αν η αναφορά είναι απολύτως αναγκαία για την έκθεση των γεγονότων. Στην προκειμένη περίπτωση η αναφορά των δηλωτικών της ταυτότητας της στοιχείων δεν ήταν αναγκαία για την έκθεση γεγονότων.

III. Υπαγωγή

Ενόψει των ανωτέρω, η Ολομέλεια αποφασίζει ομοφώνως ότι η εγκαλουμένη εταιρεία παραβίασε τις διατάξεις της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας περί: (α) προστασίας του τεκμηρίου αθωότητας κατηγορουμένου (αξία του ανθρώπου - προσωπικότητα), (β) μετάδοσης εικόνων που έχουν ληφθεί χωρίς προειδοποίηση με χρήση κάμερας για την καταγραφή συνεντεύξεως προσώπου και (γ) μετάδοσης

¹⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 2 περ. η' των Αρχών Δεοντολογίας του Δημοσιογραφικού επαγγέλματος (που εγκρίθηκαν από τη Γενική Συνέλευση της Ε.Σ.Η.Ε.Α. την 20.5.1998) ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει: να συλλέγει και να διασταυρώνει τις πληροφορίες του...γνωστοποιώντας πάντοτε τη δημοσιογραφική του ιδιότητα.

εικόνας συγγενών του κατηγορουμένου. Επομένως πρέπει να επιβληθεί στην εγκαλουμένη διοικητική κύρωση και δη εκείνη του προστίμου.

Περαιτέρω, με βάση τη βαρύτητα των παραβάσεων, το κοινώς γνωστό μερίδιο τηλεθεάσεως του συγκεκριμένου τηλεοπτικού σταθμού (όπως προκύπτει από τα τηρούμενα στο ΕΣΡ στοιχεία) και την εθνική εμβέλεια του εν λόγω σταθμού, κρίνεται ότι το επιβλητέο πρόστιμο είναι εκείνο:

- (α) των δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ για παραβίαση των διατάξεων περί προστασίας του τεκμηρίου αθωότητας κατηγορουμένου,
- (β) των δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ για παραβίαση των διατάξεων περί μετάδοσης εικόνων που έχουν ληφθεί χωρίς προειδοποίηση με χρήση κάμερας για την καταγραφή συνεντεύξεως προσώπου και
- (γ) των δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ για παραβίαση των διατάξεων περί μετάδοσης εικόνας συγγενών του κατηγορουμένου.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ Η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ

Δέχεται ομοφώνως ότι η εγκαλουμένη εταιρεία παραβίασε τις διατάξεις περί: (α) προστασίας του τεκμηρίου αθωότητας κατηγορουμένου (αξία του ανθρώπου - προσωπικότητα), (β) μετάδοσης εικόνων που έχουν ληφθεί χωρίς προειδοποίηση με χρήση κάμερας για την καταγραφή συνεντεύξεως προσώπου και (γ) μετάδοσης εικόνας συγγενών του κατηγορουμένου, κατά τα αναφερόμενα στο σκεπτικό.

Επιβάλλει στην εταιρεία με την επωνυμία «ALPHA ΔΟΥΡΥΦΟΡΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», ιδιοκτήτρια του τηλεοπτικού σταθμού με τον διακριτικό τίτλο «ALPHA», τη διοικητική κύρωση του προστίμου: α) των δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ για την υπό στοιχείο (α) παράβαση, β) των δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ για την υπό στοιχείο (β) παράβαση και γ) των δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ για την υπό στοιχείο (γ) παράβαση, σύμφωνα με τα ανωτέρω.

Κατά το άρθρο 4 παρ. 3 του Ν. 2328/1995, όπως έχει μετά την δια του άρθρου 23 παρ. 5 εδ. β' του Ν. 3166/2003 αντικατάστασή του, η παρούσα απόφαση κατά την προαναφερόμενη κύρωση, είναι εκτελεστή κατά:

1. Της εταιρείας ALPHA ΔΟΥΛΟΓΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ Α.Ε. που εδρεύει στην Αθήνα, θέση Πέτσα - Βακαλόπουλου, ΒΙΟΠΑ Παλλήνης, με ΑΦΜ 094438520, Δ.Ο.Υ. ΦΑΕ Αθηνών.
2. Του Δραϊνάκη Εμμανουήλ του, με ΑΦΜ, ΔΟΥ, ως νομίμου εκπροσώπου της εταιρείας,
3. Της Βαρβεράκη Ιωάννας του, με ΑΦΜ, ΔΟΥ, ως νομίμου εκπροσώπου της εταιρείας,
4. Της Αγγέλας Αλεσσανδρή του, με ΑΦΜ, ΔΟΥ, ως νομίμου εκπροσώπου της εταιρείας.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε την 11^η Φεβρουαρίου 2025 και δημοσιεύτηκε την 26^η Μαΐου 2025.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Ε.Σ.Ρ.

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΥΤΕΡΠΗ ΚΟΥΤΖΑΜΑΝΗ-ΔΡΙΛΙΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΑΡΑΖΙΔΟΥ